

महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ नागपूर
अंतर्गत करावयाचे पर्यटन विकास कामाकरिता
आर्किटेक्ट कन्सलटन्सी फर्मना देण्यात येणा-या
कामांच्या सल्लागार शुल्क किंमतीच्या मर्यादेत
वाढ करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.१६९/फ-९
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ०२ डिसेंबर, २०२५

वाचा:-

१. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.१६९/फ-९, दि. २२.०८.२०२३
२. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.१६९/फ-९, दि. १८.०८.२०२५
३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष-१/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२०/८७०/२०२४-२५, दि.२०.११.२०२५
४. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष-६/लले/प्र.क्र.७४(३)/(२२-२३)/Architected Firms/२५-२६/६७९, दि.१३.११.२०२५

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र राज्य हे जैवविविधतेने नटलेले आहे. निसर्ग पर्यटनाकरीता त्यात खूप वाव आहे. पर्यटन क्षेत्रातील आर्थिक संधी व रोजगार निर्माण क्षमता लक्षात घेता निसर्ग पर्यटन विकास करणे, वनावर अवलंबून असलेल्या स्थानिक ग्रामस्थांच्या उपजीविकांची संधी वाढविणे व निसर्ग शिक्षणाचे प्रसार करणे इत्यादी कामे संतुलित व समन्वयरित्या अंमलबजावणी करणेसाठी महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळाची स्थापना करण्यात आली आहे. राज्यस्तरीय पर्यटन योजना, जिल्हा विकास निधी तसेच इतर स्रोतातून प्राप्त निधीतून वन क्षेत्रांमध्ये पर्यटन विकासाची कामे केली जातात. या कामांमध्ये प्रकल्पाचे नियोजन, प्रकल्प अहवाल तयार करणे, अंदाजपत्रके तयार करणे, तसेच प्रकल्पाला मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर प्रकल्पाचे कामांवर देखरेख करणे इत्यादी कामांकरिता खाजगी वास्तुशास्त्र (Architect Consultancy Firms) यांची वाचा क्र.१ व २ येथील शासन निर्णयान्वये आर्किटेक्ट कन्सलटंट फर्म (Architect Empanelment) ची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. शासन निर्णय दि.२२.०८.२०२३ अन्वये महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर अंतर्गत विविध निसर्ग पर्यटन स्थळांवर विकास कामे आर्किटेक्ट कन्सलटन्सी फर्मद्वारे करण्यात येतात. सदर शासन निर्णयातील मुद्दा क्र.३ मधील ३.४ नुसार “एका सल्लागारास एकाच वेळी एका आर्थिक वर्षात रु.२.०० कोटी पेक्षा जास्त सल्लागार शुल्क किंमतीची कामे देण्यात येऊ नयेत” अशी मर्यादा निर्धारित करण्यात आली आहे. मात्र गेल्या काही वर्षात बांधकाम साहित्य, मजुरी इ. संदर्भातील खर्चात लक्षणीय वाढ झाली आहे. त्यामुळे सल्लागार शुल्कात देखील वाढ झाली असून, सध्या निसर्ग पर्यटन स्थळांसाठी आखून घेण्यात येणाऱ्या विकास कामांचे स्वरूप मोठे व जटिल झाले आहे. त्यामुळे अनेक विकास कामांचे सल्लागार शुल्क सध्याची रु.२.०० कोटीची मर्यादा ओलांडत

असल्यामुळे सदरची रु.२.०० कोटीची मर्यादा रु.५.०० कोटी करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर अंतर्गत विविध निसर्ग पर्यटन स्थळांवर विकास कामे करण्याकरीता वाचा क्र.१ व २ येथील शासन निर्णयान्वये आर्किटेक्ट कंन्सलटन्सी फर्मची नियुक्ती करण्यात आली आहे. वाचा क्र.१ येथील शासन निर्णयातील मुद्दा क्र.३ मधील ३.४ नुसार “एका सल्लागारास एकाच वेळी एका आर्थिक वर्षात रु.२.०० कोटी पेक्षा जास्त सल्लागार शुल्क किंमतीची कामे देण्यात येऊ नयेत” अशी मर्यादा निर्धारित करण्यात आली आहे. मात्र गेल्या काही वर्षात बांधकाम साहित्य, मजुरी इ. संदर्भातील खर्चात लक्षणीय वाढ झाली आहे. त्यामुळे सल्लागार शुल्कात देखील वाढ झाली असून, सध्या निसर्ग पर्यटन स्थळांसाठी आखून घेण्यात येणाऱ्या विकास कामांचे स्वरूप मोठे व जटिल झाले आहे. त्यामुळे अनेक विकास कामांचे सल्लागार शुल्क सध्याची रु.२.०० कोटीची मर्यादा ओलांडत आहेत.

त्यानुषंगाने महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर अंतर्गत विविध निसर्ग पर्यटन स्थळांवर विकास कामे करण्याकरीता “एका सल्लागारास एकाच वेळी एका आर्थिक वर्षात रु.५.०० कोटी पेक्षा जास्त सल्लागार शुल्क किंमतीची कामे देण्यात येऊ नयेत” अशी मर्यादा या शासन निर्णयान्वये निर्धारित करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

वाचा क्र.१ येथील शासन निर्णयातील इतर बाबी, अटी व शर्ती जशाच्या तशा लागू राहतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५१२०२१८१६३३९०१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(उदय ढगे)

विशेष कार्य अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
२. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
४. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर
५. महालेखापाल-१/२(लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर.
६. सह सचिव/उपसचिव, वित्त विभाग (अर्थ-३)/(व्यय-१०), मंत्रालय, मुंबई-३२.
७. उप सचिव, नियोजन विभाग (का-१४७५), मंत्रालय, मुंबई-३२.
८. कार्यासन अधिकारी, वने-२/ब-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
९. कार्यासन वने-९, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२. (निवडनस्ती)